

СТАНОВИЩЕ

за

дисертационния труд на

Димитър Самуилов Бурла

на тема

Цивилизация и национална култура

Творчеството на Алеко Константинов в контекста

на българската литература от втората половина на XIX век

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” по професионално направление

2.1. Филология – Българска литература

от

проф. дфн Николай Чернокожев

Дисертацията на Димитър Бурла се състои от

увод,

четири глави –

1. Идеята за цивилизация
2. Цивилизацията, пътят към Европа и раждането на нацията
3. Цивилизацията и желанието да бъдеш друг
4. Цивилизацията, или светът на образованите народи

заключение, посочване на научните приноси и библиография с общ обем 318 страници.

В автореферата – с обем 50 страници – са отбелязани както научните приноси, така и 12 публикации „по дисертационния труд“.

Двете части на заглавието на дисертацията ясно заявяват обхвата на проблемите, както и техниката на тяхното анализиране.

Цивилизацията и националната култура задават макрорамката, в която е разположено творчеството на Алеко Константинов, в което пък се събират лъчите, идващи от българската словесност от третата четвърт на XIX век. А от текстовете, създадени от Алеко Константинов се разпръсват импулси към неговите съвременници и по-късни автори.

В този смисъл изследването представлява стереоскопична конструкция, в която смислите се фокусират и разбягват/разсейват – иначе казано именно тази динамика и нейните ефекти са проследени и осмислени в дисертационния труд.

В началото на дисертацията е описано сложното битие на базисните, налични в заглавието понятия – цивилизация и национална култура. Прецизно и последователно е представен животът им в различни времена, философски системи и идеологически доктрини.

Така се откроява триъгълникът: *модерност, нация и национална култура и идентичност*. Макар Димитър Бурла основателно да разграничава операционално „нация“ и „национална култура“ в моето четене на дисертационния труд ще ги разглеждам в общ комплекс.

Един от особено важните акценти може да бъде видян в бележка 56 на страница 86:

Под „българин“ ще имам предвид интелектуалния елит, притежаващ в достатъчна степен знания и компетентности, за да участва в зараждащата се от средата на века публична сфера. Предмет на изследване са единствено текстовете, създадени от този елит. Доколко тези текстове моделират и представите на обикновения българин или се разминават с тях, е трудно да се каже.

Подобно схващане е основополагащо както за разбирането на изследователските усилия и начина на тяхното структуриране, така и за осмислянето по нов начин на самото творчество на Алеко Константинов. А тъй като текстът на Димитър Бурла се противопоставя на някои стереотипи във възприемането и оценката на творенията на писателя, тези като цитираната по-горе могат по неизбежност да бъдат разполагани в бележките.

В респектиращия набор от имена на мислители и изследователи, с които борави докторантът, особено се открояват тези, които оформят българския интелектуален пейзаж

през втората половина на XIX век и особено преди 1878 г. Петко Славейков, Любен Каравелов и Христо Ботев не са единствените, които се стремят да формират определен тип светоотнасяне и да стимулират определени мисловни търсения и нагласи.

С научната добросъвестност и прецизност е проучено възрожденското време, както и следосвобожденските дирения на ценностни ориентири.

Самото творчество на Алеко Константинов от своя страна не е коментирано през хронологията на появата на произведенията му - в средата на 90-те години на XIX век стават публичен факт „До Чикаго и мазад“ и „Бай Ганьо“.

Създаденото от Щастливеца (показателно е, че псевдонимът на писателя се споменава в самия край на дисертацията) е наблюдавано и осмисляно от една страна в неговата вътрешна динамика, но и в динамиката на отнасянето към предходниците, както и на отнасянето на съвременници и следходници (особено и преди всичко първите) към това творчество. А както е известно писателят предлага на своите читатели, с които активно общува, и ново дефиниране на литературата и литературното общуване.

Дисертацията на Димтър Бурла обхваща в тяхната културноисторически мотивирана цялост, но и разноречивост всички компоненти на изследователското поле, осмисля и обяснява детайли като отбелязаното на страница 88:

Бай-Ганьовото „Аз в Белгия съм бил...“ (Константинов 1980б: 203) стъпва върху подобни представи, въпреки че пародийно ги преобръща. В случая не е важно, че героят на Алеко Константинов не стига до Белгия, а собствената му претенция, предявена пред съмишлениците му, че пребиваването по местата на цивилизацията му дава знание, което го издига над другите.

Вероятно биването в Белгия съвсем не е нужно, след като още в началото на книгата героят си намята „една белгийска мантия — и всички рекоха, че бай Ганьо е вече цял европеец.“.

Изследването демонстрира съзнание за сложността на понятията, с които борави, на тяхната изменчивост и нюансиране в конкретни културни и исторически рамки, за да обхване българските боравения с тях.

И макар на места да изглежда, че стремежът към максимално широк теоретичен обхват „затваря“, „захлупва“ вчитането в конкретните текстове, дисертационният труд е постигнал своята вътрешна балансираност.

Ясно са заявени целите и уверено е извървян пътят за тяхното постигане, който е обоснован и от наличността на стабилна научна традиция в изследването на „света Алеко Константинов“ в българското литературознание.

Всичко казано дотук ми дава основание с пълна убеденост да гласувам за присъждането на Димитър Самуилов Бурла на образователната и научна степен ДОКТОР.